

17
SERMO JUBILARIS

TERCENTESIMO A CORONATIONE

FERDINANDI I.

AUSTRIACI

IN

REGEM HUNGARIAE ANNO DICTUS

III. NONAS NOVEMBRES MDCCCXXVII.

In Regio Majore Gymnasio Gyöngyösiensi, per
ejusdem Gymnasii Regium Localem Directorem, plu-
rium Inclytorum Comitatum Tabulae Judiciariae
Assessorem.

Josephum Sznitzky

Presbyterum Saecularem.

Agriae, 1828.

Typis Lycei Archi-Episcopalis.

SERMO JUBILARIS
TRICESIMO A CORONATIONE
FERDINANDI I.
AUSTRIACI

Grati estote! Colossen. 3. 15.

Improbis est homo, qui beneficium scit sumere —
et reddere nescit. Plaut.

in Regio Majoris Gymnasio
Gymnasium Regium Localem
anno inclytorum Coronationis Tenuis Jubilei
Assessorum

Josephum Sanderum
Presbyterum Doctorem

Agree, 1852

Typis Typici Archi-episcopalis

Si quis unquam dulcissimae nostrae Patriae, si Monarchiae Austriacae, universaeque Europae felix, et faustus illuxit dies, hic iste est, profecto AA! quem annuo temporum circuitu reducem, iamque tertio saecularem grati, et hilares, hodie celebramus. Iste inquam dies, quo collectis tantisper a funesta, nec unquam sine lacrymis memoranda Mohatsiana clade, Hungarorum animis proscripta, et Regno (cui perfide praecipiti consilio, adeo nefarie consultum ierat) cum capite suo exacta Zápolyiana factione Ferdinandus I. Austriacus — jam antea Posonii (praeside e lege Palatino) dein iterum Budae, confirmatis ^{29. Sept.} unanimi Procerum ac Ordinum Regni Consensu ^{1827.} Posoniensibus Decretis, denuo in Regem electus, Albaeque tandem Regiae, Sacra Divi

3. Proto-Regis Stephani Corona, hac ipsa die,
Nov.
 1527. solenni ritu inauguratus fuit.

Omni graviori discrimine libera tutoque, iam his peractis, locata portu, esse videbatur patriæ salus. Nullus tunc in ea, dum haec agebantur, nisi vinctus, seu Turca, seu alter aderat externus hostis.

Praeter Episcopum Zagrabiensem Simonem ab Erdöd paucosque Nobiles, profugum in Transylvaniam, verum et hinc paulo post in Poloniam eiectum Zápolyam secutos, quatuor
 1527. solum Domini (teste patrio legum codice) duo
Art. 1. nempe Bánfi, tum Joannes Tahius, et Franciscus Hommonnaius Sacramentum Ferdinando Regi dicere detrectaverant. Quantilla haec, ad universae Patriae, unananimem Consensum?

Ipse Ferdinandus, qui pro symbolo Justitiam, fundamentum nempe reliquarum omnium virtutum assumserat; illudque sibi familiare: *Fiat Justitia pereat mundus* sic moribus, sic vita, expresserat; ut vel ipse Solimannus, iuratus illius hostis, accepto de eius morte nuncio diceret: *Vere justus fuit, rectique tenax Princeps, nec unquam in data fide fefellit*, erat

in ipso tunc Juventae suae robore vigesimo nempe quinto aetatis anno.

Erat clarissimis, Arpadianaeque Stirpi sanguine iunctis, Caesarum, et Regum ortus natalibus. Erat Bohemiae cum Lusatia, Silesia, et Moravia Rex, totiusque Austriae, cum Tergesto, Goritia, Tyroli, Brisgovia, et Alsatia Dominus, ac ultra quadringenta passuum millia Hungariae finitimus.

Erat Caroli V. Romanorum Imperatoris (qui late tunc apud Hispanos, Italos, et Belgas, ipsique Americae dominabatur) germanus: et nequid felicitati eius deesset; erat, ex Anna Ludovici, ad Mohacsium, sinistro letho functi sorore, suaque conjuge, duarum iam prolium, Elisabethae, et Maximiliani, fortunatus pater.

Quot argumenta AA! quot omni exceptione, majora pignora pro iis, qui tunc, Ferdinandum in Regem legerant, felicem, si unquam sub alio, sub isto sane Principe, ac beatam fore Hungariam domi, metuendam hostibus foris, amissas Provincias, non solum recuperaturam, sed vel ad ipsas Hellesponti fauces, victricia arma, suosque limites prolaturam. Nil

eorum, quae sperabantur, — proh dolor! omnia secus, longeque aliter evenere.

Novis, ac iteratis, nondum evoluto a Ferdinandi coronatione biennio, Barbarorum omnis generis, ipso Solimanno duce catervis (quem Zápolya, ut perfide partum, amissumque recuperaret solium, ipse evocaverat) non iam permeata solum, sed obruta interceptisque seu vi, seu proditione, vel dolo praecipuis cum Regni sede Buda urbibus:

Nimborum in patriam loca foeta furentibus Austris. conversa fuit, miseranda Hungariae facies. Cui nullae induciae, nulla cum aemulo Zápolya, aut eius vidua, vel filio, caeterisque coniuratis, et Turois, confecta pax, nullumque foedus, fomenti quidpiam adferre, aut lenimen aliquod, concedere velle videbantur. Sed non profecto Ferdinandi quacunque demum culpa, aut ignavia. —

Testes apello ipsos, Posonii 1546 congregatos, Regni huius SS. et OO. qui, cum omnes Ferdinandi pro bono Patriae conatus in irritum semper cadere viderent, id vindici in Hunga-

rum populum Divinae irae tribuere non dubitarunt. En ipsa Art. 2. verba:

„Illud quoque arbitrantur commemorare, unde acciderit, quominus hactenus conatus Suae Majestatis tam acres, tamque solliciti, pro liberatione Hungariae, optatum exitum, potuerint sortiri. Quamquam hujus rei, multae, et variae rationes humanitus adduci possent, cum tamen ex unius summi Dei nutu, cuncta mortalibus eveniant, videntur nimirum ista omnia, quae plerumque praeter spem, praeterque omnem rationem, contraria, sanctissimis Suae Majestatis institutis, prudentissimisque consiliis acciderunt, unius summi Dei vindici irae, juste, videlicet in populum pro suis peccatis indignantis, adscribi posse. —

Humanas illas rationes, quas hic subticuerunt, civiles nempe, et religiosas discordias, indeque ortam licentiam in causa fuisse, quod nulla Ferdinandi consilia, nulli conatus procederent: in sequentis anni Comitii, Art. 4. aperte declarant. Ubi posteaquam Ferdinando, paterne eos ad mutuam concordiam hortanti gratias egissent, huiusmodique discordias non minus ma-

lorum, quam vim hostilem, Regno intulisse exposuissent; haec tristia subjungunt verba:

„Ita apud nonnullos, licentia, iam longo
„usu diuturnaque impunitate increbuit, ut non
„facile monitis, atque adhortationibus in me-
„lius verti possit, sed vi, atque armis debeat
„coerceri. —

Et haec initia solum fuere malorum, quibus, usque Josephi I. obitum vexata fuit Hungaria. —

Horret ac refugit animus AA! Patriae illius temporis historiam legere, neque cum legerit, eam sine lacrymis, sine indignatione manibus dimittit.

Quot Deus ter O. M. occulta molimina, quot arcanæ technæ, quot surdæ machinationes procusæ? Quot abditæ conspirationes, et prodictiones peractæ? Quot populares tumultus, quot civiles excitatae seditiones? Quot crudelissimi hostes, propriis filiorum manibus, O nefandum, ac propudiosum dedecus! in repugnantis, et incestum hoc facinus execrantis, ac plorantis patriæ sinum inducti? Quot concivium, et fratrum centenae myriades in durissimam servitutem ab-

reptae? Quot illustres eatenus ipsique Regno coëvæ familiae aut penitus extinctae, aut in tristissimam redactae egestatem? Quot munimenta, quot arces, quae vel ipsum Tartarorum sub Bela furorem evaserant, quot Divorum templa, quot priscorum Regum Mausolea, dispersis eorum venerandis cineribus eversa, pagi, oppida, Urbes succensae, atque deletae? — Quot sacra quot tremenda mysteria impurissimis scelestissimorum hominum manibus tractata, conculcataque? Quot denique innumera alia crimina flagitia, atque perjuria, comissa, perpetrataque fuere, ut sua spe, suis votis sua pulcherrima expectatione Patria excideret, ac ad incitas iam pene redacta, per ducentorum prope annorum spatium Barbarum cogeretur portare iugum.

Sed quo haec omnia scelera, haec facinora spectabant? Quid his tetrīs ac nefandis flagitiis, eorum auctores assequi, quid adipisci volebant? Quid machinabantur?

Hoc nempe volebant: ut obstetricante inter has civiles discordias, novitiis, ac peregrinis eorum placitis immiti, totque iam Christianorum sanguine ebrio, crudelissimorum Turca-

rum acinace; illa Patrum nostrorum veneranda fides, illa Religio, qua illustratus Divus Rex Stephanus, Regnum hoc Mariano Apostolicum fundaverat, qua animatus Divus Ladislaus, illud contra infinitas paganorum phalanges fortissime saepius defenderat; qua munitus Bela IV. Tartarorum furore, jam pene eversum ab interitu vindicaverat, qua imbutus Ludovicus Magnus victricia sua arma a Chersoneso Taurica Neapolim usque circumtulera, qua denique incensus Joannes Hunyadi, eiusque filius Mathias (immortalis ubivis memoriae) caesis quam saepissime innumeris Turcarum agminibus: illum Bizantii domitorem Mohometem II. ille a Belgrado, omnibus machinis, et prope triginta suorum millibus multatum, vulneratumque depulerat, hic, sola adventus sui fama, turpissime e Bosnia fugaverat, Hungariamque (adserta eidem magna Austriae, cum Vienna, Silesia, Moravia, Bohemiaeque parte) optimis artibus excultam, ad summum gloriae apicem evexerat, illa inquam Religio, illaque Patrum nostrorum Fides, cuius Divinis auspiciis, haec omnia innumeraque alia, gesta

atque peracta fuere, spoliata, oppressa, abjecta, iaceret et vel atrocissimis Turcis una cum Patria potius serviret, dum ii, qui illam, ut et quam plurimos, eidem ac Regi fideles, perfide spoliaverant, suis latrociniiis, suis rapinis, suisque praedis (quas tot his calamitosis temporibus celebrata Comitia, antiquis possessoribus, sub nota infidelitatis reddi jubebant) sub Turcarum, aliorumque suae factionis ducum tyrannide, impune potiri, frui, et uti possent. Quod, cum sub justis et aequis, priscaeque fidei tenacissimorum Austriae Principum legitimo Imperio se nunquam obtenturos, persvasum haberent: hos, ut et fideliter iis adhaerentes Status, cane peius, et angue oderant, timebant, persequiebantur: novaque semper Civiliū discordiarum semina ideo serebant.

Quibus incessendos Conviciis! qua afficiendos macula! quibus ignominiae notis inuendos! quibus devovendos Diris, quibus denique tenebrosi Erebi, abditissimis Ergastulis condendos esse censetis AA! qui haec mala, has acerbas et sanguineis lacrymis deplo-

randas clades Patriae intulere, vel, ut inferrentur causa fuere? —

Et tamen non desunt qui hos tunc Patriae Carnifices, illas Hungariae pestes, avitae nostrae libertatis vindices, assertoresque fuisse dicere sustineant! O cordis mentisque humanae perversitatem, ne dicam aut ridendam, vel detestandam insaniam!

Vindices profecto! ni illa tot antiquos suos ineolas reclamantia, et in omnem, qua late patet Hungariam, lacrymantibus adhuc dum oculis despectantia munimenta, illaeque validissimae arces, priscorum olim Regum, et principum virorum deliciarum sedes! mutilis adhuc, truncisque illis suis artubus reluctarentur, repugnarentque, aeterno illorum vindicum opprobrio.

Ita ne rerum Patriae rudes, ita obtusae crassaeque Minervae, nos esse putatis, ut his nescio qualibus, pragmaticae vestrae Historiae praestigiis, tam facile nobis imponi sinamus? Jam ista equidem etiam iniuria est; cui quid reponam nisi forte illud oratoris, haud invenio, nempe

Reverentiae fines semel, transgressum oportere esse, naviter impudentem.

Si duo Zápolyae, si Botskaii, et Betlenii si Tökölii et Rákótzii, cum eorum foederatis Turcis, atque Tartaris, avitae nostrae libertatis vindices, et assertores fuere, ergo proditores, qui eorum vesanis conatibus obstitere, planeque scelesti, et perfidi, qui eosdem invictis Leopoldi M. et Josephi I. legionibus sociati, iteratis cladibus attritos denique Regno eiecere.

Proditor igitur, immortalis ille Szigethanus heros Zrinyius! Proditor fortissimus Agriae, cum Metskejo defensor Doboius, Ginsii Jurisichius! — Proditor, qui cum Schwarzenbergio foederatis eorum Turcis Jaurinum eripuit, vel obsessae per Lotharingum Budae, suppetias ferentes caecidit, uterque Pálfius — Proditores! qui duce Forgáchio, eosdem iterum foederatos a populationibus reduces obfirmatis animis adgressi fortissime pugnando ad Vezekényium occubuerunt quatuor Eszterházii. Proditores! qui ab iisdem Croatiam cum vicinis oris defendere Battyánii, Draskovichii, Erdödi,

Keglevichii, Proditores, observatam Deo, legitimoque Regi fidem, bonorum direptione afflicti, Drugethii, Eszterházii, Nádasdii, vel diuturnis, macerati carceribus, Apponyii, Czirákkii, Dótzii, Pálfi, Kohárii! — Proditores denique, tot multi alii, qui praedictorum secuti vestigia fortissime pugnando gloriose occumbendo, aut vincendo, resurgere tandem, et Barbara exuere vincula, conanti Patriae alacres piasque manus porrexere. Maximus autem omnium proditor Szétsényius Regni Primas, qui et vivens in pios hos conatus, infinitum aeris profudit, ac supremis etiam tabulis, quadringenta florenorum millia, iisdem addixit. Ingens profecto iis praesertim temporibus pecuniae summa.

Sed observate quaeso AA! eorum qui talia asserunt etiam crudelitatem! Qui dum Patriae luctuosam illius temporis historiam volventis; ac a tot calamitatum lectione fatigati, et fracti reclinareque se iam, et respirare aliquantum, cupientis animo: fulgentia haec aliquot puncta, nefariis suis fallaciis subtrahere laborant, lugubrem illam una, qua Pa-

tria eorum tunc scelere operta fuit, noctisque imagini simillimam vestem micantibus his aliquot suis Stellulis, perfida manu spoliare, hac ratione nituntur. —

Luctuosa haec, et moesta licet, commemoranda tamen, et recensenda fuere AA! ut quibus cum monstris, quae *Sanguine Tartareo furiata pavit Echidna*: qua cum renascentium semper difficultatum et molestiarum hydra, quae revera:

Vulneribus foecunda suis erat illa, nec ullum De centum numero, caput, est impune recisum, Quin gemino cervix haerede, valentior esset.

quibus denique cum fluctibus civiliumque tempestatum procellis, luctandum Austriae Principibus fuerit, ut avitam Religionem, dulcissimamque Patriam, hoc manifesto exitio, illorum nempe cum Bizantii, Tartariaeque Chano avitae nostrae libertatis vindicum assertorum manibus, eriperent, quantisque ideo titulis devincta illis esset Hungaria, tanto manifestius pateret.

Ad illud enim iam prosperitatis culmen

eam hi sui vindices evexerant, ut quam olim, dum adhuc antiqua Patrum nostrorum fides, intemerata vigeret, nemo vicinorum, impune unquam provocaverat; hac violata, vel suis limitibus firmandis impar (teste 1547. Art. 16.) externorum Principum cogeretur precari opem.

Quorum ego Principum mentione illata, ni Innocentium XI. Pontificem, qui plus vicies centenis aureorum millibus, in supremo hoc Patriae contra suos vindices agone, Leopoldo M. subvenit; ni Fridericum Saxoniae et praeprimis Maximilianum Bavariae Ducem, qui non sine proprii capitis periculo adductis insuper haud poenitendis militum subsidiis in hac difficili arena, saepius versati fuere, nominatim, et gratus adferrem, ne id non sine maximis Patriae facerem ingratiis.

Immortales autem (ut unius e triumviris, Historiae patriae scriptoribus verbis utar) praeprimis agenda sunt Carolo V. Lotharingiae Duci gratiae: Cui praeter alias illustres victorias solutam Viennae obsidionem (caesis septvagina Barbarorum millibus, occupatisque opulentissimis eorum cum omni re tormentaria castris)

Budam Regni Hungariae metropolim recuperatam. Abstersam (maxima eodem loco illata Turcis strage) Mohácsianae cladis memoriam, Transylvaniam perpetuo foedere Hungariae copulatam: Hungariam denique ipsam, a diuturna duorum prope saeculorum servitute vindicatam in acceptis debemus. Non sine faustissimo omine futurum aliquando, ut ditionibus his omnibus ejus posteri dominarentur.

Quod reipsa quinquaginta dein post annis, in Francisco III. Lotharingiae Duce Caroli Nepote, completum fuisse, docuit eventus. Qui desponsata sibi Caroli VI. Imperatoris, et Hungariae Regis filia, universae Monarchiae Austriacae e sanctione Pragmatica haerede, semperque in animis Hungarorum victura M. Theresia, ortas ab Ethicone Alemanniae Saeculi 7. Duce communi Lotharingorum, et Habsburgiorum Stipite, ac ante hos mille annos, post Guntramum Alsatae, et Brisgoviae Comitem, divisas familias, novo hoc inito foedere, denuo quam felicissime copulavit. E qua illustri progenie, tertium nunc gloriosissime regnantem Principem proni veneramur.

Diu tamen usque dum hac felicitate nobis frui liceret, luctandum fuit AA! Alte enim demissa corporibus venena, diuturnis pharmacis curantur; sed tanto est dein etiam major, non de recuperata solum, verum et de data salute laetitia.

Si enim (ut diserte et eloquenter ait Muræus) pro cuius quis propugnatione atque defensione, plura pericula subiit, plus excepit acerbissimum, pluribus quasi procellis, ac tempestatibus agitatus est, eo etiam plus gaudii, ex iis, occupato tandem feliciter portu ad eum pervenire credendum est: dubitare non licet, quin haud minor ad Austriam etiam, quam ad nos, diei hujus laetitia pertineat. Non enim ingratos, aut immemores, (quod ipsa lubens, ultroque agnoscet) suas curas, suos labores, suaque beneficia profudit.

Ne enim renuntiato, libere suos Principes legendi iuri, ne stabilitae primogenitorum e Domo Austriaca successioni, ne denique acceptae sanctioni Pragmaticae diutius immorer; quid vel pro hac ultima tuenda, contra totius fere Europae coniuratas vires (amissa iam

praesertim Bohemia, Silesia, Belgio, Italia, magnaue Austriae parte) Hungari praestiterint, vel illud Divino (si ita loqui fas est) quopiam furore, ereptisque vagina ensibus prolatum:

Moriamur pro Rege nostro
nulla unquam hominum excidet memoria.

Sed, vel cum adhuc sub illo foederatorum avitae nostrae libertatis vindicum iugo Hungaria gemeret, haud contemnenda dedit pro Austriae Principum, suorumque Regum vindicanda salute specimina. Sic intrepida illa, sub Carolo V. Caesare, ad Mühlbergam, duce Francisco Nyário 1150 Hungarorum equitum ala, dum transmissis magnanime Albis vorticibus, attonitum hoc impavido ausu hostem, in effusam fugam propellit; vulnerato, captoque per Joannem Luka Quinque - Ecclesiensem Frederico Saxoniae, et Smalcaldici foederis Duce, uno hoc ictu finem Smalcaldico bello imposuit. 1547.

Nec minus Ferdinandus II. a propriis Civibus Viennae obsessus, injuriisque affectus, nisi devicto prius Hungarorum imprimis virtute, per Buquoium, Mansfeldio, Confoederatorum 1619.

Austriæ, Bohemiæ, et Moraviæ ad Teiniam duce submissis illis post hanc pugnam, quingentis Cataphractis, salutem suam debuit. De quo datis ad Comitiam tunc Posonii congregata litteris amare quaerebantur imprimis Moravia Ferdinandum nempe sibi ereptum dolentes.

Qua denique virtute Czoborius, Paulus Déakius, alique tum tricennali, tum aliis bellis, contra diversos Austriæ hostes, Gallos imprimis et Svaecos depugnaverint: subitis incursionibus, longissimisque itineribus, brevissimo tempore confectis, eos fatigaverint, maximisque illatis damnis, vix ullo detrimento accepto, in summam saepius redegerint anxietatem; argumento esse possunt, illi tot, personati, (qui nempe genuinis nostris opponerentur) in dissitissimas Europæ regiones inducti Hungari equites. Ast facile vestis Hungara, non item induitur animus.

Antiquiora hæc, et prisca, nunc etiam nostra videamus AA! Nostra nempe dico; quæ sub gloriosissime nunc regnantis Principis, Paterno, si quod unquam extitit; utinam æterno imperio! nobisque inspectantibus acta fue-

re. Cuius ego res gestas, initio illustres, medio luctuosiores, fine gloriosissimas, et ne Romanis quidem poenitendas annalibus; si omnes hic dicere vellem, non dies me, sed annus deficeret, cum non jam libros, sed Bibliothecas constituent.

De quibus dum eas ante hos aliquot annos, cum Graecorum Romanorumque gestis hoc eodem loco compararem, ac de immortalibus gloriosissimi Nostri principis in tuenda, et promovenda avita Religione, meritis in Patria conservanda, excolenda, ornanda beneficiis, et cui post Deum ter O M! unice salutem nostram debemus, de invicta illa in adversis, aequae ac prosperis, animi Eiusdem magnitudine, atque constantia, illi Virgilianae simillima rupi:

vastum quae prodit in aequor
Obvia ventorum furiis expostaque ponto
Vim cunctam, atque minas perfert, coelique marisque
Ipsa immota manet. —

aliisque huc pertinentibus, verba facerem, sat luculenter vobis, animi mei sensa exposuisse videor AA! —

Ideo nec quid Hungaria, Austriae, praestiterit, dum haec aut sola; pro Europae licet libertate, contra unitas pene, illius male tunc consultae vires gloriose quidem, sed infelicius pugnaret, nec quid ad illum denique victoriarum cursum, quo haec tandem libertas asserta fuit, momenti attulerit, commemorabo. Ne qui, collata in nos Austriae immortalia beneficia grati agnoscimus, nostra ambitiosius depredicando priora elevare velle videamur.

Haud exiguis tamen belli subsidiis plurimumque myriadum Hungarorum sanguine haec omnia stetisse, vel me tacente facile quivis intelliget. Quorum imprimis virtuti, quorumque fidei, quantum tribuerit Caesar! Martiae illae pyrophororum Hungarae phalanges, illa invicta Palatinalium equitum ala, quibus hostili in terra Augustum suum, nobisque venerandum credidit caput, quibusque vallatus, minaces illas, quondam, Hesperidumque ad instar hortorum omnibus appetitas, sed formidatas Lutetias, triumphans ingressus est, satis superque declarant.

Quamvis ego haec postrema, omnique aevo memoranda gesta ne nostra iam quidem penitus dicere audeam: quia non minus pro nostra, nostrisque solis, sed pro universae Europae salute, (quam eius oppressores Galli iam spe devoraverant) communibusque Europae viribus gesta fuere. In tantum iam enim apud omnes (continua, et quasi magica Ducis eorum felicitate) virtutis quoque illorum creverat opinio, ut nisi unitis Europae viribus, superari iam posse crederentur.

Quibus, ni Austriorum, Hungariae iunctae, accessissent, vel ut seductores Galli, sparsis de more, (ut anno 1809) sed cum indignatione re-
 jectis, seditiosis libellis volebant, ab Austriis divisae, inimicae plane fuissent; Europae nostrumque fatum divinari vel anus valerent. Unde profecto merito concludere licet, diei huius festivam, gratamque laetitiam non minus ad nos, Austriosve solum, sed ad universam etiam Europam, cujus plus simplici vice, libertas intime unitis Austriae cum Hungaria viribus, defensa fuit, iure pertinere.

Quantum autem finitis tandem, seu domesticis illis, seu externis turbinibus, atque procellis, in melius mutata fuerit, sub gloriosissimo Austriae Principum Gubernio, Hungariae facies, quantumque imprimis, modo feliciter regnanti Francisco I. Augusto, dulcissima Patria in acceptis referre debeat, cum et alias hoc ipso loco aperte, planeque vobis declaraverim AA! supervacaneum esset dicere, cum et vos ipsi gratissimo id recognoscatis animo, luceque ipsa clariora ubique videre liceat, prosperitatis huius documenta.

Quae consideranti mihi, illa saepe, tacita incidit cogitatio. Si Bela IV. arcis Budensis post Atilam fundator! si Mathias Corvinus, illius, ad regiam magnificentiam eductor! ex illo, caro sibi quondam Budensi colle, tenuem tunc illam, et exilem Teutonicorum hospitum, Pestanam villam modo spectarent, annon, quot civium domos, totidem Regias videre sibi viderentur, beatarumque suarum sedium ad tempus obliti attoniti, et grato quopiam Stupore defixi haererent?! —

Non male AA! sub iis Principibus vivitur, ubi talia spectare licet, publicae felicitatis, industriae, et hinc natarum opum, irrefragabilia argumenta. Quae non Pestana solum urbe concludi, vel in hujus etiam nobilissimi oppidi, multo laetiora quadraginta annis facie, videre licet.

Huc iam deducto sermone imperare mihi non possum AA! quin Illius hic etiam (filiali cum reverentia) mentionem inferam, qui, ne huius trisaecularis, ac imprimis dulcissimae nostrae Patriae, Monarchiae dein Austriacae, totique Europae faustissimae diei, memoria, quo casu mentibus excideret, paterne monuit, et pro suo summo, quo in Sacra huius Provinciae pollet iure, festum etiam, ab omnibus agi praecepit. Quo sane suo facto atque consilio, si nec alia suppeterent, quae certe (et non pauca) suppetunt, pluraque suppetent, aeternum sibi in omnium animis, ac eorum praesertim, qui huius diei in historia patria dignitatem, gravitatemque penetrant, et quot annis per saecula renascens, posuit monimentum.

Sed ad vos iam convertor Adolescentes Litterarii! Qui profecto, et hac palestra caruissetis, (ad quam vos refocillatis, per ferias autumnales animis, tam frequentes iterum comparuisse, laetus intueor) si per illos scilicet avitae nostrae libertatis vindices stetisset. Quorum dum ante hos, centum viginti et unum annos ad populosissimum, et nobilissimum hoc oppidum venissent, id primum omnium negotiorum fuerat, ut proscriptos, qui per Agrienses Praesules Joannem Piberum, et Georgium Lippaium ad erudiendam Juventutem huc missi fuerant, societatis Jesu Magistros, Ecclesia, et domo privarent, quam, ipsis olim concedentibus Turcis tenebant! — Similes in hoc, illi, alias non indocto Apostatae, Juliano Cæsari; qui in ultima, quam contra Ecclesiam moverat persecutione, Gymnasia et Scholas, Christianos adire prohibuit, ut quos iam antea officiis publicis spoliaverat, etiam rudes faceret. E quo vel unico exemplo, facile colligere potestis, quantum et ad vos etiam, diei huius laetitia, celebritasque pertineat.

Sic igitur vos Adolescentes Litterarii! sic Moderatores vestros una mecum, Illud a Deo ter O M. Ejusque Unigenito ab aeterno procedens (quod hodie invocavimus) Divinum Numen! Sic magna Hungarorum Domina! Sanctique Regni huius Tutelares adjuvent precor! quo faustissimae huius diei semper memores, ac a nobis ad omnem pietatem, modestiam, morum honestatem, bonasque artes instructi, Deo, Regi, Patriae, semper fideles, et grati, utilesque Cives evadatis. Reportaturi, aliquando huius vestrae *Operatoriae fidei*, finem, salutem animarum. Dixi.

Et Haec:

O. A. M. D. G. B. M. S. V. E. S. S. H.

